

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Інтернаціоналізація вищої освіти України
в умовах полікультурного світового простору:
стан, проблеми, перспективи**

МАТЕРІАЛИ ПІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІИ

(Маріуполь, 18-19 квітня 2018 року)

МАРІУПОЛЬ
МДУ
2018

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Відповідальні редактори: д.ф-м.н., проф. **М. Стріха**; чл.-кор. НАПН України, д.пед.н., проф. **О. Топузов**; **І. Стокоз**; чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. **К. Балабанов**

Члени редколегії: проф. **Х. Бакірдіз**; акад. НАН України, чл.-кор. НАПН України, д.соціол.н., проф. **В. Бакіров**; д.філол.н., проф. **О. Бондарева**; д.е.н., проф. **О. Булатова**; проф. **К. Іллюмінаті Поркарі**; проф. **В. Карайоргіс**; д.політ.н., проф. **С. Корнеа**; **О. Кочурін**; д.філос.н., с.н.с. **С. Курбатов**; акад. НАПН України, д.е.н., проф. **А. Мазаракі**; **Н. Оксенчук**; д.політ.н., проф. **І. Оніщенко**; д.філол.н., проф. **О. Павленко**; чл.-кор. НАПН України, д.філос.н., проф. **П. Саух**; к.ю.н. **М. Семенишин**; к.політ.н., проф. **М. Трофименко**; д.соціол.н., проф. **С. Щудло**.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол № 9 від 28.03.2018)

УДК 378.014.53(477)

ББК 74.48.я43

I-73

Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 18-19 квітня 2018 р. – Маріуполь : МДУ, 2018. – 646 с.

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Інтернаціоналізація вищої освіти України в умовах полікультурного світового простору: стан, проблеми, перспективи», які різнобічно висвітлюють питання інтернаціоналізації вищої освіти; розглядаються фактори, що впливають на створення нових можливостей і підвищення доступності вищої освіти та забезпечення її якості; окремо приділено увагу проблемам нормативно-правового забезпечення розвитку міжнародного співробітництва в сфері вищої освіти України, академічній мобільності, розвитку лідерського потенціалу університетів і конкурентоспроможності сучасних вишів в умовах глобалізації; розглядаються проблеми підготовки вчителя Нової української школи. Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Захарін С. В., Левчук Н. І., Чаленко Н. В. Фінансово-економічні моделі інвестиційної діяльності у сфері вищої освіти. URL: http://knutd.edu.ua/publications/pdf/Ukrainian_editions/statja_chalenko.pdf (дата звернення: 25.03.2018).
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 25.03.2018).
3. The Global Competitiveness Report 2017–2018. URL: www.weforum.org (дата звернення: 25.03.2018).

T. Nikolenko

INVESTMENT SUPPORT AS A FACTOR OF INCREASING COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION SYSTEM

The structure and dynamics of expenditures and volumes of investment in the sphere of higher education of Ukraine are analyzed in the article; the main economic factors hindering the transition of higher education of Ukraine to the model of innovation development are considered; the rating positions of Ukraine on higher education and professional training in the Global Competitiveness Index are described

Keywords: university, education, investment, competitiveness, GDP, state budget.

УДК 378.014.54

Омельченко В. Я., Омельченко Г. П.

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО ФАКУЛЬТЕТУ МДУ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

У тезах розкрито сучасний стан розвитку економіко-правового факультету МДУ і обґрунтовано стратегічні підходи підвищення рівня його конкурентних позицій на основі розвитку професійних компетенцій науково-педагогічних кадрів, використання інноваційних технологій навчання та поєднання власного досвіду з кращими світовими практиками.

Ключові слова: стратегія, конкурентні позиції, факультет, ринок освітніх послуг.

Важливим напрямком розвитку сучасної вищої школи є створення умов для навчання впродовж життя; впровадження нових форм навчання, сприяння розвитку творчих здібностей студентів. Це потребує необхідності забезпечення високої якості освіти, зокрема у відповідності до міжнародних вимог оцінювання, що вимагає нового рівня вузівського менеджменту та використання підходів сучасного корпоративного управління, забезпечення міжнародного визнання дипломів і сумісності освітніх програм з програмами провідних зарубіжних закладів вищої освіти.

У числі найважливіших завдань даного етапу – необхідність забезпечити якісну підготовку фахівців, які в умовах ринкової економіки та загострення конкурентної боротьби на ринку праці будуть спроможні успішно вирішувати економічні завдання, що постають перед підприємствами, організаціями та державними органами влади різних рівнів. І це завдання стає особливо актуальним у зв'язку з інтеграцією української системи підготовки кадрів у світовий освітній простір.

Україна сьогодні має достатньо можливостей, щоб зайняти гідне місце у світі, в тому числі і в сфері підготовки конкурентоспроможних на глобальному ринку праці фахівців. У вирішенні цього стратегічного завдання важливе місце належить одному з провідних вишів України – Маріупольському державному університету, який повинен не тільки стати авангардом розвитку системи вищої освіти на сході країни відповідно до сучасних міжнародних вимог, але і зробити вагомий внесок у розвиток суспільства – науки, культури, соціальної сфери, інноваційної економіки.

Економіко-правовий факультет МДУ має великий освітній, науковий, духовно-виховний, інноваційний і виробничий потенціал, який необхідно ефективно і відповідно до найсучасніших підходів використовувати для підготовки фахівців вищої кваліфікації, інтеграції у світовий освітній простір, розвитку фундаментальних і прикладних досліджень світового рівня, їх впровадження в економіку і суспільне життя країни.

Розвиток світової та національної економіки у наступні 10 років відзначатиметься впливом ряду чинників і мегатрендів, які приведуть до істотних змін загальної картини світової економіки та модифікації форм її організації. Світова економіка вступила у завершальну стадію світового розвитку, впродовж якого у світі домінувала європейська цивілізація. Наближаються терміни природного вичерпання енергетичних джерел у поєднанні зі зростанням споживання енергії в умовах швидкого розвитку нових економічних гігантів та країн, що розвиваються, в цілому.

Сьогодні світова економіка перебуває у критичній стадії депресії, що знаходить прояв у суттєвому скороченні темпів зростання основних економік. Депресивні процеси, що спостерігаються в США та ЄС матимуть наслідком «згортання» промисловості «третього світу», які виявлять найгіршу здатність адаптуватися до нових викликів у конкуренції, що загострилася. Україна, яка має високу енергоємність виробництва та застарілі технології розвитку, втрачає свої сегменти на світових ринках.

Наведені тенденції негативно відобразилися на соціально-економічному становищі України. Значне скорочення вітчизняного виробництва, пов'язане як зі світовою фінансово-економічною

кризою, так і зміною соціально-економічної формації, загостренням соціально-політичної нестабільності, призвело до скорочення попиту та перетворень у структурі на ринку робочої сили, зменшення доходів населення, посилення процесів міграції, погіршення демографічної ситуації. Крім цього, зменшення темпів економічного зростання значно ускладнило виконання як дохідної, так і видаткової частин державного бюджету, що відобразилось на напрямках та обсягах фінансування державних організацій та установ.

Наведені вищі тенденції та значний рівень турбулентності, пов'язаний із розвитком кризових явищ в економіці як на міжнародному, так і на регіональному рівнях, поширення інтеграційних процесів визначають напрями змін у світовому та національному економічному та науково-освітньому просторах, що дозволяє виділити такі фактори, які безпосередньо чи опосередковано впливають на функціонування економіко-правового факультету МДУ:

- перевиробництво у сфері освітніх послуг. Тільки у Донецькій області функціонує 21 заклад вищої освіти, вісім з яких III та тринадцять IV рівнів акредитації, що надають населенню послуги освіти у сфері економіки;

- скорочення попиту на освітні послуги як наслідок складної демографічної ситуації в Україні. У 2017-2018 н.р. контингент вступників до вищих навчальних закладів склав 240 тис. осіб, що майже на 105 тис. осіб менше, ніж у 2012-2013 н.р. За прогнозами тенденції зменшення контингенту будуть спостерігатися майже до 2020 р.;

- загострення соціально-політичної нестабільності, продовження фінансово-економічної кризи і, як наслідок, зростання повного і часткового безробіття населення, зростання контингенту з низьким рівнем доходів, неспроможного сплачувати за навчання;

- диспропорція між структурою підготовки фахівців і попитом на них на регіональному ринку праці. Аналіз структури підготовки фахівців у вишах області свідчить, що найбільш популярними напрямками підготовки є економіка, менеджмент та право, які здійснюються практично у кожному ЗВО області, незалежно від профілю. Така диспропорція не відповідає структурі регіональної економіки та ринку праці. Це призводить до того, що на даний момент відзначається надлишок випускників закладів вищої освіти, які одержали диплом за економічними, менеджерськими та правовими спеціальностями;

- недосконала профорієнтаційна робота щодо стимулювання обізнаного професійного вибору отримання вищої освіти з урахуванням можливостей і наслідків подальшого працевлаштування на місцевих ринках праці. Кожний вищий навчальний заклад самостійно проводить роботу щодо залучення абітурієнтів без надання системної інформації про особливості соціально-економічного розвитку, інфраструктури та регіональних ринків праці, чисельності та професійно-кваліфікаційної структури зайнятих, середню заробітну плату та про іншу інформацію, яка має значний мотиваційний вплив на суб'єктивну уяву молоді про престижність та перспективність конкретних професій і спеціальностей на місцевих ринках праці;

- недосконала структура освітніх послуг у закладах освіти I-II рівнів акредитації. Їх діяльність має спрямовуватися на місцеві, локальні ринки праці, орієнтуватися на наявні підприємства в місцях їх розташування, залучати ці підприємства до профорієнтаційної роботи, узгодження змісту освіти, забезпечення ефективних баз виробничих практик, працевлаштування випускників. На даний момент існуюча мережа закладів I-II рівнів акредитації не повною мірою відповідає цим вимогам і потребує оптимізації та інтеграції з закладами вищої освіти III-IV рівнів акредитації в системі ступеневої підготовки кадрів.

- підвищення вимог споживачів освітніх послуг до їхньої якості, що зумовлено свободою вибору закладів вищої освіти, що також є наслідком інтеграційних процесів;

- диверсифікація освітніх послуг, що зумовлено збільшенням їх рівнів та розвитком супутніх і додаткових видів, а також недосконалістю переліків напрямів і спеціальностей. Аналіз класифікаторів ринку праці показує, що вже сьогодні для багатьох напрямів підготовки та спеціальностей практично відсутні кваліфікації у вітчизняному та міжнародному класифікаторах професій;

- диференціація освітніх послуг, що також є наслідком збільшення вимог споживачів освітніх послуг. Це зумовлює необхідність використання нових підходів, таких як навчання впродовж всього життя, а також зміни формату курсів;

- інтервенція зарубіжних навчальних закладів, які формують новий ринок високоякісних освітніх послуг, що ускладнює положення українських освітніх закладів. Виникають суперечки між зарубіжними та вітчизняними стандартами освіти щодо пріоритету академічної чи практичної орієнтації навчання.

Виходячи з цього *стратегічною метою* економіко-правового факультету до 2030 р. повинно стати забезпечення високої якості освітньої та науково-дослідницької діяльності на основі розвитку професійних компетенцій науково-педагогічних кадрів, використання інноваційних технологій навчання та поєднання власного досвіду з кращими світовими практиками.

Декомпозиція цієї мети передбачає виокремлення таких *підцільей*:

- розвиток професійних здібностей та прогресивного мислення науково-педагогічних кадрів факультету (кадрове забезпечення);
- впровадження інноваційних навчальних технологій, що забезпечують виявлення і розвиток творчого потенціалу студентів (навчально-методичне забезпечення);
- розширення сфери і масштабів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі економіки та управління (наукова діяльність);
- поглиблення інтеграції у світовий освітній та науково-дослідний простір (міжнародна діяльність);
- забезпечення умов для становлення та самореалізації особистості майбутнього фахівця (виховна і соціальна робота);
- оновлення матеріально-технічної бази факультету для забезпечення можливості використання інноваційних технологій навчання (матеріально-технічна база факультету).

При цьому економіко-правовий факультет МДУ повинен стати центром генерування економічних знань та трансферту найкращих світових бізнес-практик у національну економіку шляхом створення умов для формування професійних навичок та вмінь, а також розвитку особистісних характеристик людини.

Таким чином, економіко-правовий факультет у 2030 р. це:

- один з лідерів економічної, управлінської, правової та екологічної освіти в Східній Україні, де проводиться підготовка висококваліфікованих економістів, менеджерів, правознавців, екологів, наукових працівників, системних аналітиків, викладачів та інших фахівців в галузі економіки, управління, права та ін.;
- науковий центр, де проводяться актуальні теоретичні та прикладні наукові дослідження еколого-економічних процесів, результати яких впроваджуються в практичну діяльність підприємств реального сектору економіки.

V. Omelchenko, H. Omelchenko

STRATEGIC DIRECTIONS OF COMPETITIVE POSITIONS DEVELOPMENT OF THE FACULTY OF LAW AND ECONOMICS OF THE MARIUPOL STATE UNIVERSITY ON THE MARKET OF WORLD EDUCATIONAL SERVICES

The article reveals the current state of development of the economic-legal faculty of the Mariupol State University and substantiates the strategic approaches to raising its level of competitive positions on the basis of the development of professional competences of scientific and pedagogical staff, the use of innovative teaching technologies and the combination of own experience with the best world practices.

Keywords: strategy, competitive position, faculty, market of educational services.

УДК 378.014(747)

Орехова С. Є.

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У публікації розглянуто концепцію корпоративної культури як невід'ємного елементу системи управління закладу вищої освіти. Визначено, що конкурентоспроможність освітніх послуг є категорією багатовимірною. Аналіз впливу основних складових елементів корпоративної культури показав, що цілеспрямований рух до вдосконалення корпоративної культури вітчизняних закладів вищої освіти є перспективним розвитком національної вищої школи, а також удосконаленням підготовки фахівців в контексті Болонського процесу та інтеграції України до Європейського Союзу.

Ключові слова: заклад вищої освіти, комунікативна політика, конкурентоспроможність, корпоративна культура, освітні послуги.

Корпоративна культура є елементом менеджменту компанії, яка дозволяє орієнтувати її підрозділи та службовців на спільні цілі, мобілізувати їх ініціативу і координувати продуктивне спілкування між ними. Створити власну культуру для своєї компанії так, щоб всі співробітники підтримували її лінію, є стратегічним завданням керівництва. Найчастіше корпоративну культуру як явище асоціюють із компаніями, спрямованими, в першу чергу, на вирішення бізнес процесів, але вона притаманна і сфері освітніх послуг, зокрема закладам вищої освіти, діяльність яких націлена насамперед на розкриття і розвиток інтелектуально-творчого потенціалу особистості.

Університет, як заклад вищої освіти, являє собою складну у управлінні установу, яка включає в собі навчальний процес, науково-практичні дослідження, організацію і реалізацію інноваційних проектів в освіті та провадження маркетингової стратегії. Університет має розгалужену філіальну структуру, з постійно мінливим штатом студентів та співробітників, які працюють за контрактом. Постійно взаємодіючи зі студентами, абітурієнтами, представниками бізнесу, органами влади, засобами масової інформації, колегами, університет здійснює обмін інформацією з зовнішнім середовищем, в умовах відкритого інформаційного-освітнього простору, тим самим забезпечує генерацію нових ідей, знань і технологій [1, с. 18].